

zon bemutatott sugaras irányban vezetem az ecsetet. Miután az enyvvet egyenletesen eloszlattam a lapon, a könyv tábláját visszahajtom, majd újból kinyitom s a tábla belsejéhez tapadt előzéklapot tiszta rongydarabbal átsímítom. E műveletet megismételjük a könyv másik tábláján is, mire a könyv kész.

Tanár megindítja az osztálymunkát.

A jelen közleménnyel a feldolgozásra beállított anyag befejezést nyert.

Fáber József.

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK—LAPSZEMLE—HIREK

IRODALOM.

Dr. Mester János: Loyolai Szent Ignác pedagógiája; (Bővített különnyomat a Katolikus Alföld jubileumi számából a 400 éves Jézus Társaságról. Szeged, 1941. 55 old.)

Európában a modern civilizáció kezdeteit azoknak a szerzeteseknek fellépése jelenti, akik nevelői tevékenységüket a korszakok és népek minden igényére ki tudták terjeszteni. Ezek voltak a népvándorlás korában a szt. Benedek reguláit követő szerzetesek. A kultúrellet fejlődése azonban egyre több kívánalmat vetett fel. A róneszánst követő lelki megoszlásban már új harcok gárdájára volt szüksége az „Ecclesia militans“-nak. Ezt a jellem-erkölcsi kultúrszükségletet elégíti ki világtörténelmi arányokban a Loyolai szent Ignác által alapított Jézustársaság. Mester János tanulmányában a 400 éves fennállását ünneplő rend pedagógiai alapfelfogását és nevelői eljárásformáját rajzolja meg a kultúrteória elnőnyült szempontjaival és a keresztény nevelő kegyeltes áhítatával.

A szerző kiindulási tétele az a meggyőződés, hogy a jezsuita rend nemcsak a szószoros értelemben vett iskolai nevelés feladatait látta el, hanem az egyéniségképzésnek legtágabb értelmében működési körébe tartozónak ismerte a lélekkezelés és egyéniségformálás minden területét. Ezért tehát a szerző a jezsuita rend pedagógiájáról szólva megállapításait két nagy csoportra különítve tárja elénk.

Előszőr szól a Jézustársaság nevelői eljárásának elméletéről, amely szt. Ignác lelkigyakorlatos könyvében és a Ratio Studiorum-ban van összegezve. A lelkigyakorlatos könyv a vallás-erkölcsi nevelésnek azóta is alig megköze-

lített kódexe. Mester János — korunk gyakorlatias irányzatának megfelelően — elsősorban a könyv praktikus jellegű követelményeit mutatja be. Ezek pedig: a mélyreható önismeret, az élet tulajdonképeni céljának felismerése s végül a felismert életeszmény felé vezető utak és módszerek pontos megjelölése. Az önelemző lélekismerésnek ez a gondolatsora olyan szuverén parancsként hangzik szt. Ignác erkölcsi útmutatójában. (főleg a De duobus vexillis c. elmélkedésben) hogy készséges követése az akaratédzés és jellemképzés művészetének legeredményesebb módja.

A lelki nemesség meggyökereztetése mellett azonban nem felejtkezett meg ez a rend az elmeképzés és ismeretközlés fontos parancsáról sem. Tanítói metódusokat az Aquavilla generális irányítása nyomán szerkesztett Ratio Studiorum tartalmazza. Ez a tanterv a kor nevelési követelményei szerint az iskolai oktatásnak hármas beosztási fokát állapítja meg: Az öt-éves gimnázium látja el a nyelvtanítást, ezt követte a hároméves filozófiai tanfolyam, s végül a felsőfokon az oktatást a 4—5 éves teológiai, jogi, orvosi vagy egyéb szaktudományok fejezték be. A nevelés eszmei feladatát és jellem-erkölcsi célját tehát a lelkigyakorlatok tüzték ki, a részletes megvalósítás módjait és eszközeit, vagyis a tanítási utasításokat pedig a Ratio Studiorum jelölte meg. Ennek a nevelői célgondolatnak előkészítő tényezőit Mester János először is a tervszerű tanárképzésben látja, de ezt segítik elő a konviktusi nevelés, Mária-kongregációk, az önkormányzás és öncselekedtetés mérsékletes bevezetése, az önképző akadémiák s az iskolai színdarabok. A szt. Ignác-féle nevelésnek ez az etikai-intellektuális része tehát az új európai humanitásnak és a természetfeletti magasságok felé tájékozódó műveltségnek készíti elő a talajt. Hivatottak meggyökereztetni azt az érzület-és gondolkozásmódot, amely a fensőbbeséges életre és a lelki-szellemi értékek megvalósítására irányul.

A második fejezetben tárgyalja a szerző a Jézustársaság népnevelő tevékenységét. Sonnaveszi az emberre-hatás és egyéniségalakítás legtágabb területét s kimutatja, hogy mi tett a jezsuita rend a lelkipásztorkodási munka egyes ágaiban. Az előbbieket ugyancsak inkább az elitnevelésre irányultak, míg a következőkben azt tárgyalja a tanulmány, hogyan karolta fel a jezsuita nevelés a nagy tömeget, vagyis hogyan formálta a rend „a népek legnagyobb kincsét, a lelkiismeretet.“ Itt tárul fel az olvasó előtt a rendnek sokágú hivatása. Az apostoli küldetést a Jézustársaság a haladó idő alakuló követelményeihez alkalmazkodva teljesítette. Tudományos könyvek írásával és folyóiratok szerkesztésével a hitbeli öntudatnak és az értelmi tisztánlátásnak fontos eszközeit adta a hívek kezébe. Viszont az erkölcsi meggyőződést és a vallásos világnézés kibontakozását munkálta lelkigyakorlatok tartása által, továbbá különféle hitbuzgalmi, társadalmi egyesületek alapítása és vezetése által. Az Ur szavát „elmenvén tanítások minden nemzetet“ mindjárt megalakulásakor sajátos hivatásának ismerte fel a rend, és misszionáriusi a különféle világrészekben buzgólkodnak a krisztusi hit és keresztény művelődés (iskola, sajtó, munkásotthon, kórházak, stb.) terjedésében. Nemzetfeletti nagy szempontjaik mellett azonban nem feledkeznek meg a magyar nép lelki-testi elhagyatottságáról sem. Népmissziók rende-

zésével egy-egy vidék lelki életét alakítják át és — ami korunknak egyik legégetőbb problémája — a társadalmi kérdést a szociális szervezéssel igyekeznek megoldani. Eppen Szegedről indult el ennek a mozgalomnak két lelkes apostola, akiknek műve jelenleg mint Magyar Dolgozók Országos Hivatásszervezete felkarolja az ipari-kereskedelmi, agrár és értelmiségi munkásságot. Jelszavuk: Isten, Haza, Kenyér. Isten mindenek felett, Haza mindenek előtt, igazságos Kenyér minden áron! A dolgozók érdekvédelmi tömörülése ez és mozgalmuk már is több eredményt tud felmutatni a munkásság méltányos igényeinek orvoslása terén.

Ennek a nagyhorderejű és céltudatos nevelői eljárásnak ismertetése során Mester János a pedagógiának minden életjelenségére kiterjeszkedő feladatából indul ki. Így értelmezi a nevelés legsajátosabb célját, mely az emberiség öntudatát akarja kialakítani és ennek megfelelően tevékeny értékválósításra képesít. Gondolatmenetének vezérelve a Jézustársaság pedagógiai eljárásának lélektani felfejtése és egyben megokolása annak a művelődéstörténeti ténynek, hogy miként ölelte fel a rend tevékenysége a kulturális életnek szinte valamennyi megnyilvánulását. Az író pedagógiai világnézetnek alapja a vallás és a nemzet. Ez adja meg tanulmányának a metafizikai jelleget és ez biztosítja egyben az immánens értékeszmék fontosságának felismerését és méltatását is.

Vissy József dr.

Ifj. Zibolen Endre: Szociális érés az iskolában. Budapest, 1939. 187 oldal.

Az én-iségre túlságosan érzékeny, ösztönösen önző kisgyermek az iskolába lépéskor újszerű és feltétlenebb szociális közösségbe kerül, mint volt a család körében. Az elemi és középiskola tehát, amely a gyermek és ifjú életének benyomásokra legfogékonyabb éveit foglalja magába, elhatározó szerepet visz a növendékek szociális lelkületének, emberszemléletének és ezáltal társadalmi értékélményének kialakításában. Azok a személyi és tárgyi körülmények ugyanis, amelyek eddigi életének dédelgető kísérői voltak (családtagok, otthon, játéktér, stb.) most nemcsak kibővülnek, (tanító, diáktársak, iskola, stb.), hanem más természetűekké válnak. Nem okvetlenül alkalmazkodnak a gyermek óhajához, kényekedvének pedig eleve ellenszegülnek és korlátozzák azt. Így kezdi a gyermek homályosan sejteni, hogy van egy fellette álló közösség, amelynek szabályait ő is köteles tiszteletben tartani, ha a társaság zavartalan életmenetét nem akarja megbolygatni, ellenkező esetben ugyanis szigorú megtorlást von magára. Ebben látja Zibolen az iskolának első szociális tartalmát; a növendék lélekközösségi viszonyba lép vele és hal-kan, de ösztönös biztossággal jelentkezik tudatában a szociális igazság elvének fogalma. Az iskolai évek folyamán a tárgyi környezet alig fog már bővülni, ellenben a személyi környezet állandóan változik, tudatosabbá lesz és elhatározó befolyást gyakorol a fejlődő ifjú lelkületére.

Első foka ennek a szociális hatásfolyamatnak a személyes tekintélyek feltétlen uralma. A tanító képviseli a gyermek számára az első maradandó idegen tekintélyelvét, s az osztályban kényszerül rá a gyermek, hogy nagyobb embercsoportban mások felfogását, óhaját is tekintetbe vegye. Kiváló alkalom erre a játék. A mai kísérleti lélektan megállapításai szerint nem kétséges, hogy a játéknak mint mozgásnak nemcsak biológiai szerepe van a gyermek fejlődé-